

Julià de JÒDAR
El desertor en el camp de batalla
Barcelona: Proa, 2013, 389 p.

La literatura de Julià de Jòdar mostrava, a la trilogia «L'atzar i les ombres», l'ambició «proustiana» de recrear un temps passat i fer-lo perdurable en un altre pla, el de la literatura. La visió mítica, simbòlica, del món, apareixia ja a *L'àngel de la segona mort* (1997) en la capacitat fabuladora del jove Gabriel Caballero i en la seva prematura inclinació per posar sobrenoms a les persones. Però aquesta dimensió rondallística incloïa també una vena humorística, satírica i grotesca, marcada a l'inici per una forta empremta espriuena, present en uns personatges que semblaven sovint ventrílocos dels atzars històrics, que ha inspirat algunes de les millors pàgines de l'autor. Perquè el mirall trencat de la narrativa de Jòdar («a heap of broken images», diu citant T. S. Eliot) és també un mirall deformador. Tot plegat ho retrobem a *El desertor en el camp de batalla* (2013), on augmenta la deformació carnavalesca, que serveix per crear distància a l'hora de tractar uns temes ben actuals, però també hi apareix aquell món íntim, oníric, present arreu i condensat a *Noi, ¿has vist la mare amagada entre les ombres?* (2008).

A *L'àngel de la segona mort*, l'autor ja advertia que la falla acabava absorbint el món real, com encara passa ara; a *El metall impur* (2006), deia que «en la ficció, allò *versemblant* és patrimoni de la pròpia ficció, no pas dels referents, ja que es tracta d'escriptura» (p. 111); i a *Radiacions* (2011), que «el món és relat» (p. 78). A la novel·la que ressenyem, un dels protagonistes insisteix en la mateixa idea, que entronca amb una mirada teatral ben present en la trajectòria de Jòdar: «Igual que als escenaris [...] la *realitat* s'ha de crear: és una visió, no un fet, i cal deixar fora el món amb la ceguesa de la seva *irrealitat*» (p. 209-210). A banda de la localització geogràfica i temporal, de la inspiració en la realitat, del seguiment d'una continuïtat històrica, l'autor alertava del caràcter bàsicament literari de la seva obra a través dels capítols, ben sovint irònics, que protagonitzava justament l'historiador Lotari a *El metall impur* (2006), víctima també de la imaginació del «rondallaire». Julià de Jòdar subratlla sovint alguns elements trets de la realitat per mostrar-nos-en el paper de *trompe-l'oeil*. La literatura esdevé un joc constant de plans i contraplans que ho digereix tot, registres culturals, gèneres literaris, fotografies, etc., barrejats dins la matriu elàstica de la novel·la. Però aquesta força mítica de la imaginació literària ens presenta, sobretot, i continua presentant-nos, un món vist a través d'una forta consciència crítica i dialèctica de la història i dels temps presents.

Julià de Jòdar escrivia amb la trilogia, com ha dit ell mateix, un imaginari nou per a la reconstrucció del país. Però el temps i les esperances fallides no han passat en va pels seus personatges, com ha mostrat en la resta d'obres. Augmenta el pessimisme i l'escepticisme, però l'autor segueix afrontant unes problemàtiques velles, com la immigració, la xenofòbia o les desigualtats socials, amb nous actors i una nova generació que apareix. A *El desertor en el camp de batalla*, recupera Ximo Ximoi, el protagonista del tercer relat de *Zapata als Encants* (1999), que tenia un gran potencial satíric. Segueix sent un «monstre» de més de tres-cents quilos que s'exhibeix en un terrat, però que alhora observa el que passa al voltant seu, i malgrat viure obsedit pel seu cos, fa d'enllaç amb els veïns, sobretot l'antic sindicalista Salva Montoya, el seu fill Andreu, que es gira contra les idees del pare, i la néta Alicia, una esperança enmig d'un món conflictiu i d'uns adults descol·locats (perdedors, segons diu l'autor, de la història de l'Espanya franquista i de les (in)conseqüències de la Transició). L'autor farà reaparèixer també el seu personatge més conegut, Gabriel Caballero, ara un escriptor fracassat que intenta escriure un «best-seller de qualitat», que es qüestiona el poder de la cultura per canviar el món, decideix al final no escriure «cap paraula més», i se sent «com un desertor que, després de fer voltes en la nit, es troba de bon matí al mig del camp de batalla» (p. 381). Viu reclòs com un fantasma en un soterrani, l'espai oposat a Ximo, i només desitja tornar a la «seva» Illa, que apareix fotografiada cinc cops (paròdia del recurs sebaldia). Figures solitàries, entotsolades, viuen en un espai que no els pertany i vesteixen en determinats moments la roba d'un mort, però la seva trobada els posarà en marxa. Faran de testimonis del món actual, i la seva desaparició, que no pas mort, servirà per propiciar la trobada entre Alicia i el fill de Gabriel.

Gabriel no aconseguirà escriure el *best-seller* que li han encarregat i decidirà utilitzar les històries que Ximo li explica sobre el barri per construir «la narració *dis-tinta* de la contemporaneïtat, que jo batejaria com l'«Era de la Dislocació»» (p. 69), que és, de fet, el subtítol del llibre. A partir d'aquí, la novel·la s'obre als relats que Gabriel inventa per al seu «best-seller», i per a Ximo, i avança en dos plans que s'alimenten mútuament: el de la vida al barri, el Raval, i el de la imaginació. Gabriel i Ximo s'enfrontaran en aquests relats a les seves pors literaturitzades. I apareixerà l'Home Prim, invenció de Gabriel, que viu al cervell de Ximo i que cada mitjanit li explica unes històries on apareix aquell àmbit carnavalesc, esperpèntic, que hem esmentat a l'inici. Ximo es transforma així en l'Home Gras, baixa en somnis al carrer i intervé, amb una funció simbòlica i burlesca, en alguns fets dels darrers temps: la crisi i les seves conseqüències, l'intent de bloqueig del Parlament, els canvis urbanístics del Raval, la consagració de la Sagrada Família, on serà escorxat com un porc, etc. En aquests relats reapareixen també altres personatges de la «comèdia humana» de Jòdar, com Lotari, que recomanarà la lectura d'*A view from the Oil Bridge* de Julius von Fuck [sic], un exemple més del joc paròdic i autoparòdic que recorre el llibre, i que es tradueix en diferents pastitxos literaris.

En la majoria de llibres de Jòdar hi ha alguna recerca, símbol de l'existència humana, que serveix de fil on penjar els diferents relats, els «parracs de discurs» (en

mots de Walter Benjamin citats en un epígraf) que formen unes novel·les que podem anomenar d'al·livió. Aquí, Gabriel va a la recerca d'un «best-seller», Ximo vol descobrir la veritat sobre l'escriptor, ambdós volen protegir Alicia, etc., sense esmentar la recerca al voltant de la identitat i de la culpa, expressada en les relacions entre pares i fills. Si a *La Pastoral catalana* (2010) l'autor havia escrit una novel·la més accessible, on semblava fins i tot haver llimat un xic l'estil, que tendeix a frases llargues i abarrocades, ara torna a presentar una obra densa i complexa. L'autor es qüestiona la capacitat de la novel·la per representar el món actual, i vol mostrar-ne la dislocació a través dels personatges i de l'estructura novel·lesca, amb força elements d'interpretació en clau. Sovint, se situa en un terreny ambigu i col·loca el lector en una posició inestable. Tot això no és pas negatiu. Però hi ha coses que afeixuguen el llibre, massa giragonses i *excursus* narratius, falta de concisió en determinats moments, una sàtira a vegades massa caricaturesca o estereotipada i una insistència en aspectes que aporten poc a l'obra de Julià de Jòdar, com el didactisme d'algunes reflexions literàries i metaliteràries, sobretot si, com ha dit l'autor algun cop, la "veritat" d'una obra és l'efecte que produeix. És com si s'emboiqués un regal amb molts llaços difícils de deslligar.

Martí March Massós
Universitat de París-Sorbona